DE NONNULLIS

PADMA-PURANI CAPITIBUS.

SCRIPTIO INAUGURALIS

QUAM

AMPLISSIMI ATQUE ORNATISSIMI, PHILOSOPHORUM ORDINIS

CONSENSU ATQUE AUCTORITATE

PRO

SUMMIS IN PHILOSOPHIA HONORIBUS

IN

UNIVERSITATE LITTERARIA FRIDERICA-GUILELMA

RITE ADIPISCENDIS

PUBLICE DEFENDET

D. XII. MENS. SEPTEMBRIS MDCCCXXXI.

HORA XI.

ANTONIUS EDMUNDUS WOLLHEIM

HAMBURGENSIS [redacted]

OPPONENTIBUS:

C. L. Hirschfeld, Cam. Ill. Referendar.

C. Bergholz, Phil. Cand.

Class, Phil. Cand.

BEROLINI.

TYPIS ACADEMIAE REGIAE SCIENTIARUM.

MDCCCXXXI.

PRAEFATIO.

Puranum, a verbo sanscrito पुराण (antiquum), vetustissimum significat scriptum, etsi nomini res ipsa minime respondet; constat enim Purana serioribus composita esse temporibus.

Purana eodem ac Vedos tempore conscripta esse Adelung, in opusculo „*Versuch einer Sanscrit-Litteratur*" pag. 107. contendit. Vedi vero, ut constat, circiter duo millia annorum a. Chr. scripti sunt, id quod vel dialectus, quam ipse Adelung mysticam nominat ac vetustissimam, affatim comprobat. Quem vero ad modum Vedi antiqua usi sunt scribendi ratione, ita Purana a simplici illo et grandi, quod in Mahabharato, Ramajano et Manui-sastro admiramur, genere remota sunt; quanquam non tam ahenei, quam argentei saeculi prae se ferunt, vestigia. Ut sint vero ista minus mystica, quam Vedi, minus simplicia, quam Mahabharata, et Ramajana (quem utrumque, nescio quo iure, inter Purana enumerat Adelung), ut non eadem elegantia gaudeant ac suavitate, quam Sacuntala, Ritu-Sanhara, Meghaduta, Gita-Govinda, Naischadija, non tanta compositionis arte quam Ghatacarpara vel Nalodaja; tamen quin lectu sint dignissima nemo facile dubitabit propter argumenti eorum gravitatem.

Plerumque de mythologia, historia, geographia, de ritibus etc. tractant.

Duodeviginti enarrantur, quorum nomina sunt:

1) Brahma-Puranum. 2) Padma P. 3) Brahmanda P. 4) Agni P. 5) Garuda P. 6) Vischnu P. 7) Brahma-Vaivarta P. 8) Siva P. 9) Linga P. 10) Naradeja P. 11) Scanda P. 12) Marcandeja P. 13) Bhavischjat P.

14) Matsja P. 15) Varaha P. 16) Vamana P. 17) Curma P. 18) (quod spurium dicunt) Bhagavat P.

Alii alia recensent (cap. XIV.) ut: Vaju P. (Ham. et L. cat. p. 41.) Calica P. (ib. p. 30.) Dharma P. Sarvasva P. Nrisinha P. (H. et L. p. 42.). Upapuranis supplementa continentur.

Horum, quae nominavi Puranorum, in lucem haecce prodierunt:

Padma Purani epitome in Dubois, description of the character and manners of East-Indian people; et versio alterius Puranikhandi (Bhumikhanda) a Burnouf in Journ. Asiat. t. VI. invenitur.

De *Agni P'o.* vide Hamilton et Langlès Catalogue des Mss. orient. p. 44-48. Asiatic. Journ. 1826. Octob. Adelung Versuch etc. p. 142.

De *Vischnu P'o.* cf. Wilson Asiatic. Journ. April 1825.

Brahma-Vaivarta P'i. (no. 155. Cod. Mss. Bibl. Reg. Berol.) quartae sectionis capita duo (2dum et 3tium) Stenzler Berol. 1829. 8. edidit, et Chézy l'hermitage de Candou, extrait et traduit du Br. V. P. Journ. As. 1822. Juillet; cuius gallicae interpretationis versionem vernaculam A. G. a Schlegel curavit (Ind. Bibl. I, 3. p. 257.).

E *Siva P'o.* versio anglica apparuit. Lond. 1807. 4.

De *Linga P'o.* vid. H. et L. cat. p. 29. 30.

Marcandeja P'i. [no. 185. Cod. berol.] episodium, Tschandica seu Devimahatmja nomine inscriptum, Calcutt. 1813. 8. prodiit, de quo Burnouf disseruit. Journ. As. XIX. Maiori diligentia nuper editum est a Lud. Poley. Berol. 1831. 4.

Bhavischja P'i. particulae versionem in oriental. Magaz. Decbr. 1824. no. 4. et in Bulletin Univers. 1827. Mai. p. 134. invenimus.

E *Matsja P'o.* interpretatio inest Asiat. Res. I.

De *Curma P'o.* cf. Asiat. Journ. 1826. p. 57.

Bhagavat P. Burnouf Journ. As. VII. H. et L. cat. p. 9. Deguignes sur le Bhag. P. in Mém. de l'Acad. d. Inscript. XXXVIII. — Monthly Review. 1788. vol. 79. p. 591. — Fr. a Schlegel Gesch. d. Litterat. I. 180. P. a Sto. Bartolomeo Sidharubam. p. 171. (huius Purani initium) Foucher d'Obsonville vers. gall. Par. 1788. 8. germanice in: Samml.

asiat. Originalschrift. Turic. 1791. t. 1. Ith in interpretatione Ezur (Jadschur)-Vedi, Purani fragm. exhibet: „Unterredung des Narradem mit Brahma t. II. p. 229. A. Langlois aliud episodium: Rucminidis nuptiae" vertit: mariage de R. tiré du Bhag. P. in Mélanges de littérat. Sanscr. p. 85.

De *Vaju P'o.* vide H. et L. cat. p. 41. 42.

Dharma P'i. epitomen dedit Colebrooke in As. Journ. 1816. Decbr. p. 315. (enumeration of Indian classes).

Sarvasva P'i. breviarium, nomine *Tartarus* in As. Journ. 1819. Juni. reperitur.

De *Narasinha P'o.* cf. H. et L. cat. p. 42-44.

De Puranis omnino vide Asiat. Res. t. II. (notasque Langlesii ad versionem gallicam) t. VII. p. 202. Wilson sanscr. diction. s. v. पुराण. Crawfurd researches on India I. p. 187. H. et L. cat. d. Mss. Sanscr. d. l. bibl. Impér. — Journal Asiat. — Transactions of the royal society of Bombay. t. I. p. 613. Nyerup catal. Codd. Mss. Sanscr. bibl. Reg. Havn. — Jone's works. — F. Adelung Versuch einer Sanscr. Litter. Petropol. 1830.

Quod ad nostrum attinet Puranum, in duas, ut Burnouf Journ. Asiat. t. VI. animadvertit, dividitur partes: *Bhumikhandam* scilicet et *Srischtikandam.* — Codex Berol. alteram solum complectitur partem, Srischtikandam, ut videtur; in cuiusvis enim capitis fine „altera pars" nominatur: इति श्रीपद्मपुराणे उत्तरखण्डे; ipsumque Puranum in 33 capita distributum, a Sivo (Mahesvaro) Parvatidi uxori (Umae) narratur, quamobrem in cuiuscunque capitis fine इति — उमामहेश्वरसंवादे etc. legitur.

Poëta noster Vaischnavus i. e. Vischnuis assecla fuit; cum semper fere Vischnus et Crischnus (illius maxima incarnatio humana) summis laudibus efferantur, Brahmanis vero et Sivi rarius tantum et quasi praeteriens mentio fiat. —

Pleraque Purana Vaischnava sunt, cum Vischnuis cultus placidior Indorumque indoli magis aptus esset, cruenta Sivi, cuius discipuli Saivi nominabantur, adoratione.

Textum ex uno tantum Cod. Mst. Bibliothecae Regiae Berolinensis [no. 158. Cod. ortl.] forma magna, literis bengalicis, charta auripigmento

obducta, descripsi; alii, quod doleo, non mihi affuere Codd.; ipse Cod. saepissime negligenter conscriptus, singulae enim litterae nonnunquam e sensu tantum verborum definiendae erant; Viramum nunquam invenimus, Visargus et Anusvarus saepe vel omissi, vel commutati sunt, commixtae item terminationes grammaticae, quo factum est ut nonnulla dicta aut difficillima redderentur aut prorsus non possent intelligi. Quid quod syllabis etiam versus carebant, quas non nimis anxius particulis plerumque expletivis, quales sunt च, वा, वै, तथा, ततः, तदा e. al. restituere audebam. Interdum verba etiam, quae vel contra sententiam vel metrum pugnabant, omnino omittebam, nonnullos slocos omnino corruptos, aliis integris slocis congruentibus explebam. अ आ इ ई उ ऊ ए ऐ ओ औ litteras ex more seriorum scriptorum commutata sunt; itemque ञ् ष् स् — न् ण् ञ् ल् — च् छ् त्; literaeque ब् र् व् ut in omnibus Codd. bengalicis literis conscriptis, diacritico puncto semper fere carent.

Metrum, ut in omnibus fere aliis huius generis scriptis heroïcum est (Matrakhanda) itaque distinctum,

⏓⏓⏓⏓|⏑––⏒||⏓⏓⏓⏓|⏑–⏑⏓|

ex sedecim syllabis conficitur; maius etiam invenimus, ex viginti duobus compositum metrum heroicum

⏓–⏒–|⏓⏑⏒|–⏑–⏒||⏓–⏒–|⏓⏑⏒|–⏑–⏒|

In alterius metri schemate 2dus et 4tus, in altero 3tius et 6tus, inviolata metri lege utuntur pedes; ultima tantum syllaba ante caesuram anceps est. In priori metro pes secundus et quartus vel Antisp. vel Epitr. primus est; alterius metri tertius et sextus Ditroch. vel Epitritus secundus; huius metri secundus, quintusque pedes vel Dactylus vel Anapaestus vel Amphimacer vel Tribrachys esse possunt, media vero syllaba semper brevis est.

Vatem nostrum metri praecepta non semper accurate et diligenter secutum esse, lectorem non fugiet; sed de arte metrica sanscrita, nondum satis constare, iam Schlegel Bh. G. prf. p. 21. et Stenzler Br.V.P. p. 8. notant.

Codex noster 121 habet folia affixusque est liber Krijajogasara, Padmapurani episodium, colloquia inter Vjasum et Dschaiminem (151 folia, 25 capita) continens.

Quod ad orthographiam attinet in versione et in annotationibus, nomina propria literis, quae ipsorum respondent sono, reddidi. — Apostrophum latinum si vocalis cum vocali antecedente confluit, posui, cum vero tali modo, quale sit tempus vocalis prioris non facile intelligatur, in fine verbi antecedentis circumflexo Graecorum usus sum, ubi illius ultima vocalis natura sua est producta, itaque चा ’ब्रवीत् pro च अब्रवीत्, सा͂ ’ब्रवीत् contra pro सा अब्रवीत् continuo scripsimus. — Quod latinae linguae ingenium in versione non satis diligenter respexi, L. B. indulgeat; satis enim apparebit, credo, post tot maximorum virorum conamina, quam sit difficile, nisi accuratam verborum sententiam velis negligere atque contemnere, in tanta Indicae ac Latinae orationis diversitate, nedum elegans, sed ne rectum quidem ac grammaticum dicendi genus ubique adhibere.

Priusquam vero praefationi finem imponam, gratiae adhuc mihi sunt agendae, praeceptori meo Ill. Francisco Bopp, cuius de doctrina loqui, me parum, opinor, deceat; insignem vero illius, quam omnes usu cognorunt, discipuli, animi atque mentis benignitatem, nunquam, dum spiritum traham, obliviscar.

Priorem hunc fasciculum spero fore, ut mox alter sequatur, qui de aliis Vischnuis agit incarnationibus, cum iisdem aliorum Puranorum narrationibus, comparatus; hae vero indicorum studiorum primitiae, ut virorum doctorum indulgentiam inveniant, ex animi sententia oro atque rogo.

CAPUT I.

SCIENTIAE INSTITUTIO (विद्योपदेशः).

Colloquium est inter Dilipum et Vasischthum de hymno mystico, ad Vischnuis honores cantando. In Cod. scribae errore pro दिलीप उवाच reperitur द्वितीय उवाच. — *Dilipus,* Rami atavus fuit et vetus rex, sapientia excellens. In Mahabharato. Indrlk. II. 14. ab Ardschuno in Indri urbe, videntur

राजर्षयश्च बहवो दिलीपप्रमुखा नृपाः ।

Regii-sapientes multi *Dilipum*-tanquam-primum-*habentes* principes.

Vasischthus, unus Rischidum, et stella Ursae maioris, a Dilipo de magno illo, ad Vischnuis honores composito, hymno interrogatur:

अधुना श्रोतुम् इच्छामि तत् सर्वं वक्तुम् अर्हसि ।
को मन्त्रः सर्वमन्त्राणाम् भवरोगैकभेषजः ॥ ३ ॥
सर्वेषाम् एव देवानाङ् को वा मोक्षप्रदः परः ।
तत् समाचक्ष्व तत्वेन मयि वात्सल्यगौरवात् ॥ ४ ॥

3. Nunc haec omnia audire cupio, narrare velis, quis hymnus in-
4. ter-omnes-hymnos vitae-morbi-unum-remedium sit; et quis omnium Deorum summus est, liberationem-dans, haec enarra mihi, pro-veritate, dignitate-colende!

3.*b*. *Vitae-morbus*. Ipsa enim vita Indis summus est morbus et calamitas. — 4.*a*. Cod. को व.

Tunc ipse Vasischthus, Naradum se interrogasse profitetur.

पप्रच्छ ब्रह्मणः पुत्रन् नारदम् मुनिसत्तमम् ॥ ६ ॥
भगवन् केन मन्त्रेण गच्छामः परमम् पदम् ।
तन् मे ब्रूहि महाभाग प्रसादङ् कर्तुम् अर्हसि ॥ ७ ॥

6. Interrogavi Brahmanis filium, Naradum, optimum-anachoretam:
7. o domine, quo hymno eamus supremam viam, hoc mihi dic, beate, favorem reddere velis!

Brahma ipse illius hymni excellentiam et gravitatem memorat.

शृणुध्वम् मुनयः सर्वे मोक्षमार्गम् अनुत्तमम् ।
द्रष्टव्यं येन पश्यामि रहस्यम् इदम् उत्तमम् ॥ ९ ॥
न जानन्ति सुराः सर्वे ऋषयः खदयोधनाः ।
यम् मन्त्रम् उक्त्वा वीणाद्यौ भगवान् नारदो ऽव्ययः ॥ १० ॥

9. Audite, Sancti omnes liberationis-viam-*praebentem-hymnum* sum-
10. mum, quo conspiciendum illud eximium video mysterium, quem hymnum omnes Dii et Sapientes, usque-ad-mortem-pugnantes nesciunt, cantatum Vinâ-et-aliis-*instrumentis* a beato Narado aeterno. —

9.a. मोक्ष, deliberatio ab omni regeneratione et ultima beatitudo (शम, मुक्ति) cf. Bh. G. IX. et XIV. D. M. I. 43. et ann. ad *3.b.* — *9.b.* Cod. द्रष्टव्या केन. — 10.*a.* Cod. स्वतयोधनाः quod nullum praebet sensum, स्वत enim „dulcis, suavis" notatur. ख् vero et स्व् in Codd. literis bengalicis exaratis, facile commutanda. खद्योधन ad analogiam vocis नग्नयोधन formatum est. (v. cap. XVI. 118.) — 10.*b.* वीणा Cod. वीन; instrumentum musicum, citharae haud absimile cf. As. Res. II.

Vischnus dein de illo hymno dicit:

सर्वेषाम् एव मन्त्राणाम् मन्त्ररत्नन् ददाम्य् अहम् ।
सकृज् जप्तेन मन्त्रेण स याति परमम् पदम् ॥ १६ ॥

Omnium hymnorum hymnogemmam equidem do, semel murmurato hymno, ille eximiam ingreditur viam.

Sine ullo conditionis discrimine omnes probi illo fruuntur.

ब्राह्मणाः क्षत्रिया वैश्याः स्त्रियः शुद्रास् तथे ’तराः ।

Brahmani, Cschatriji, Vaisji, feminae, et Sudri quoque alii.

Cod. ब्रह्मणा; — ib. इतराः pro इतरे.

De officiis illorum, qui ipsius asylum (शरण) ingredi volunt, disserit Vischnus, suas virtutes enumerat, et semet ipsum summum numen profitetur.

सर्वलोकेश्वरः श्रीमान् सुशीलः सुभगस् तथा ।
सर्वज्ञः सर्वशक्तिश् च सदा पूर्णमनोरथः ॥ ३५ ॥
सर्वगः सर्वबन्धश् च कृपापी पूषसागरः । (मोक्ष?)

35. Omnium-mundorum-dominus, Sanctus, Bonus, Beatus etiam, omnia-sciens, omnipotens et semper perfectam-voluptatem-*ha-*
36. *bens*, undique-iens, omnia-restringens, misericors, salutis-mare. (?)

Inter Deos nostrum haud magnum discrimen fecisse, quisque intelliget (v. infr. c. II. sl. 14. sqq.) sic 33. *a. Narajanum* se nominat Vischnus.

नारायणश् चा ’हम् ऋषिर् विष्णुः सनातनः ।

Narajanus equidem sum sapiens Vischnus aeternus.

et sexcenties adhuc invenias. Narajanus etiam Brahmanis nomen est, cf. M. dh. s. I. 8-10.

सो ऽभिध्याय शरीरात् स्वात् सिसृक्षुर् विविधाः प्रजाः ।
अप एव ससर्जा ’दौ तासु बीजम् अवासृजत् ॥ ८ ॥
तद् अण्डम् अभवद् धैमं सहस्रांशुसमप्रभम् ।
तस्मिन् जज्ञे स्वयम् ब्रह्मा सर्वलोकपितामहः ॥ ९ ॥
आपो नारा इति प्रोक्ता आपो वै नरसूनवः ।
ता यद् अस्या ’यनम् पूर्वन् तेन नारायणः स्मृतः ॥ १० ॥

8. Ille, meditabundus, e corpore suo varia animantia creandi-cu-
9. pidus, aquas nunc primo creavit, in quibus semen deposuit. Hoc

ovum aureum factum est, soli-similem-splendorem-*habens*, ex
10. illo progenitus est Brahma omnis-mundi-atavus. Aqua „*Nâra*"
sic nominata, cum aqua ex *Naro* (spiritu sancto) sit orta, et cum
hocce primum eius fuerit iter (*ajana*), ideo *Narajanus* nominatus est.

Sed Vischnus ipso Brahmane superior est (cf. II. 19.) ut Crischnus in Br. V. P. p. 4. sqq. (ed. Stenzler) et Bh. G. XI. 37. sqq.

कस्माच् च ते न नमेरन् महात्मन् गरीयसे ब्रह्मणो ऽप्य् आदिकर्त्रे ।

Quamobrem et te haud colerent, magnanime, Brahmane etiam venerabiliorem, primaevum-creatorem!

Brahma ipse Vischnuis praepotentiam fatetur (cf. infr. II. 19. IX. 25. Stenzler B.V.P. p. 3. l. ult.) hisce verbis sl. 41.

पिता त्वं सर्वलोकानाम् माता त्वङ् गुरुर् एव च ।

Pater tu es omnium mundorum, mater tu etiam et magister.

Similem slocum exhibet Bh. G. IX. 17.

पिता ऽहम् अस्य जगतो माता धाता पितामहः ।

Pater equidem sum huius mundi, mater, sustentator, atavus.

Talibus laudibus per hocce totum caput Vischnus celebratur, cuius finem solum hic addamus:

त्वयात् परतरन् ना ऽस्ति सत्यम् एतद् ब्रवीमि ते ॥६६॥
त्वयात् परतरन् धर्मन् ना ऽस्ति लोकेषु किञ्चन ।
सत्यं सत्यम् पुनः सत्यम् ब्रह्मणा कथितम् पुरा ॥३७॥
नारायणपरो देवो ना ऽस्ति मुक्तिप्रदो नृणाम् ।

66. 67. Te superius nil est, verum hoc tibi dico; te superius ius non
est in mundis usquam; veritas, veritas, denuo veritas, a Brah-
68. mane antea dicta *est:* Narajano-superior Deus haud existit, liberationem-dans hominibus.

66. *a. b.* त्वयात् in grammaticis desideratur haec forma obsoleta, a rad. त्वय, ut videtur. 68. *a.* मुक्ति i. q. मोक्ष v. supra ad sl. 9. *a.* — ib. cf. XVI. 32. 33.

CAPUT II.

SUDARSANI-MAIESTAS (सुदर्शनादिमाहात्म्यम्).

Vischnuis laudes continuantur et de disci eius, Sudarsana nomine, praestantia tractatur. Dilipus Vasischthum de Vischnuis cultu interrogat; ille vero nunc primum Umam, e Sivo, marito hanc rem quaerentem, affert (v. prf.).

साधु पृच्छसि राजेन्द्र संसारोत्तरणान् नृणाम् ।
वैकुण्ठस्य परेशस्य भक्तिर् नित्यसुखावहा ॥ ५ ॥
इदम् एव महत् पुण्यङ् कैलाशशिखरे पुरा ।
पप्रच्छ गिरिजा देवी शङ्करँल् लोकशङ्करम् ॥ ६ ॥

5. Age! quaeris, o regum-princeps, mundi-terrestris-superationem
6. hominum; Vaicunti domini cultus semper-gaudium-affert. Idem, profecto magnum, sanctum, in Cailasi-cacumine olim ex Sancaro mundorum-salutem-efficiente, monte-nata quaesivit Dea.

5. *b.* *Vaicunta* h. l. Vischnuis domicilium transmundanum, Crischni domus B. V. P. p. 4. nominatur. Vaicuntus ipsius etiam Vischnuis est cognomen. — 6. *a.* Cailas'a vel Cailasa, mons fabulosus, Sivi est domicilium. — 6. *b.* गिरिजा, Parvatiae cognomen, quia Himavantis montis filia fuit. ib. शङ्कर Sivi cognomen, alterum शङ्कर salutem-faciens tradidi, a verbo श salus et कर.

Animadvertenda sunt cognomina Vischnuis, quae Isvarus (Sivus) enarrat, quorum singula ex illius oratione excerpta, apponam sl. 14-21.

ईश्वर उवाच

साधु साधु महादेवि सर्वलोकहितैषिणि ।
साधु पृच्छसि मान् देवि श्रीशम् महात्म्यम् उत्तमम् ॥ १४ ॥

धन्या ऽसि कृतपुण्या ऽसि विष्णुभक्ता ऽसि पार्वति ।
परितुष्टो ऽस्मि ते भद्रे शीलरूपगुणैः सदा ॥१५॥
अहं वक्ष्यामि गिरिजे विष्णुभक्तिम् अनुत्तमाम् ।
तन्मन्त्राणां विधानञ् च स्वरूपन् तस्य शार्ङ्गिणः ॥१६॥
तत्त्वन् नारायणो विष्णुर् वासुदेवः सनातनः ।
अच्युतः पुरुषः कृष्णः शाश्वतः शिव ईश्वरः ॥१७॥
नित्यं सर्वगतः स्थाणू रुद्रः साक्षात् प्रजापतिः ।
यज्ञो यज्ञपतिः साक्षाद् ब्रह्मणः पतिर् एव च ॥१८॥
हिरण्यगर्भः सविता लोककृल् लोकहृद् विभुः ।
अकारवाक्यो भगवान् श्रीमल्लीलपतिः प्रभुः ॥१९॥
सहस्रमूर्धा विश्वात्मा सहस्राक्षः सहस्रपत् ।
अनन्तः श्रीपती रामो गुणवान् निर्गुणो महान् ॥२०॥
सर्वलोकेश्वरः श्रीमान् सर्वेशः सर्वतोमुखः ।

14. Age, age, magna-Dea, omnium-mundorum-salutem-optans, age,
15. interrogas me, Dea! de Sriae-coniuge, magnanimo, summo. Beata
es, iusta es, Vischnuis-cultrix es, o Parvati; maxime-exhilaratus
16. sum semper beata, indole-forma-virtutibusque tuis. Equidem,
monte-nata, Vischnuis-cultum narrabo, summum; et eius-hym-
17. norum modum, et propriam-naturam illius Sarnginis. Natura
est, Narajanus, Vischnus, Vasudevus, Sempiternus, Firmus, Nu-
18. men, Crischnus, Aeternus, Sivus, Isvarus; semper undique-iens
Sthanus, Rudrus etiam manifesto, Pradschapatis, Sacrificium, sa-
19. crificii-Dominus manifesto, Brahmanis etiam dominus; aureum-
mundi-ovum, Sol, mundi-Creator, mundi-Deletor, Excelsus, li-
tera-A-nomen, Bhagavan, Beatorum-deliciarum-dominus, Au-
20. gustus, mille-capitibus; universi-anima, mille-oculos et pedes

habens, Infinitus, Sriae-coniux, Ramus, virtutibus-praeditus, qualitatum-expers, magnus; omnis-mundi-princeps, beatus, omnium-imperator, undique versos-vultus-habens.
21.

15.*a.* Cod. पार्वती. — 15.*b.* शीलरूपगुणैः indole-forma-virtutibusque, verti, compositum dvandvum s. copulativum putans; tatpuruschico modo etiam explicari potest: „indolis-formaeque-virtutibus". — 16.*b.* त्वन्मन्त्राणाम्. — ib. शार्ङ्गिन्. Vischnui cognomen a शार्ङ्ग, Vischnui arcu, deductum. — 17.*b.* पुरुष numen creans, s. virile Brahmanis cognomen cf. Man. dh. I. 11.

तद्विसृष्टः स पुरुषो लोके ब्रह्मे 'ति कीर्त्यते ।

Ex-illo-creatum est illud Numen, in mundo, Brahma, sic celebratur.

18.*a.* प्रजापति creaturarum-dominus, cognomen est Brahmanis, sed, ut iam dixi, cognomina nostro omnia transferuntur ad Vischnem, itaque etiam Hiranjagarbhus, Savitri, mundi-creator (Brahmanis nomina); Sthanus, Rudrus, Sivus, Isvarus, mundi-deletor (Sivi nomina); et Crischnus, Bhagavan, Ramus (partes sui ipsius) nominatur, identidem etiam सहस्राक्ष Indri cognomine. — ib. यज्ञो etc., similem cf. Bh. G. IX. 24. slocum.

अहं हि सर्वयज्ञानाम् भोक्ता च प्रभुर् एव च ।

Equidem omnium-sacrificiorum perceptor ac dominus sum.

19.*b.* अकारवाक्य, cf. Bh. G. X. 33.

अक्षराणाम् अकारो ऽस्मि द्वन्द्वः सामासिकस्य च ।

literarum A. sum, et copulativum compositorum.

cf. Hegel. Encycl. d. philosoph. Wiss. p. 586. E. T. — 20.*a.* Cod. सहस्रमूर्ध.

Quod saepissime invenitur Vischnuis nomen, ab ipsius symbolis derivatum शङ्खचक्रगदाधरः concham-discum-et-clavam-gerens, mysticam mihi habere videtur significationem, *Trimurtiae* dico tres facultates, creandi, servandi, et destruendi. Concha, शङ्ख, quae non in bello solum, sed in sacrificiis, ritibusque etiam valebat solennibus, et Indis et Graecis creationis erat symbolum, nam योनि etiam, sub conchae forma adorata est; umbilicusque Vischnuis, ex quo, pro doctrina Vaischnavorum, ipse Brahma ortus est (cf. D. M. Chézy not. 16. ad Sac. I. p. 9. l. 13.) concha depingitur. गदा clava, Sivo, deo destructori inprimis attribuitur. — Mirabilia de disco illo *Sudarsano* traduntur (v. Wilkins Bh. G. not. p. 149-151. episodium Mahabharati I. 15.); sacerdotes in mysteriis, et varii variorum Deorum asseclae, discriminis caussa illo signo usi sunt (v. cap. sqq.) sl. 40. *b.*

अधृत्वा विधिना चक्रम् ब्राह्मणो प्राकृतो भवेत् ।

Haud-ferens secundum-legem tschacrum, Brahmanus vilis.

et

सर्ववेदविदो वा ऽपि सर्वशास्त्रविशारदः ।
अधृत्वा विधिना चक्रम् ब्राह्मणः पतितो भवेत् ॥४२॥

Brahmanus omnes-Vedos-sciens omniumque-Sastrorum-gnarus, tschacrum ex-lege non-ferens lapsus (peccator) est.

et 51.*b*.

तस्माच् च विधिना चक्रन् धार्यं विप्रैः शुभानने ।

ideo secundum-legem tschacrum a Brahmanis ferendum est, o pulchra.

et 52.*b*.

विष्णुचक्रविहीनाश् च ब्राह्मणाः प्राकृताः स्मृताः ।

Vischnuis-tschacro-orbati Brahmani, viles habentur.

et

एवम् महोपनिषदि प्रोक्तं वै चक्रधारणम् ।
तथै ऽव साम्नि यजुषि ऋचि प्रोक्तं शुभानने ॥५५॥

Sic in magno-Upanischadi iussum est tschacri-portari, sic etiam in Samane Jadschuse et Rigvedo iussum est, o formosa!

a. Cod. साम्नि.

CAPUT III.

ERECTAE-LINEAE-GESTATIO (ऊर्ध्वपुण्ड्रधारणम्).

Per omne hoc caput, ut ipsa, quam prae se fert, monstrat, inscriptio, de gerenda illa linea disseritur; cuius perpaucos tantum exhibeamus slocos.

श्रीशङ्कर उवाच

ऊर्ध्वपुण्ड्रस्य माहात्म्यं वक्ष्यामि शुभदर्शने ।
धारणाद् एव मुच्येत भवबन्धाद् द्विजोत्तमः ॥१॥
ऊर्ध्वपुण्ड्रस्य मध्ये तु विशाले सुमनोहरे ।
लक्ष्म्या सार्धं समासीनो देवदेवो जनार्दनः ॥२॥
तस्माद् यस्य शरीरे तु ऊर्ध्वपुण्ड्रधृतो भवेत् ।
तस्य देहे भगवतो विमलम् मन्दिरं शुभम् ॥३॥
स स्नातः सर्वतीर्थेषु सर्वयज्ञेषु दीक्षितः ।
धारयेद् ऊर्ध्वपुण्ड्रं यो सदा शुभ्रेण वैष्णवः ॥४॥
ऊर्ध्वपुण्ड्रधरो विप्रः सर्वलोकेषु पूजितः ।
विमानवरम् आरूढो याति विष्णोः परम् पदम् ॥५॥

S. Sancarus dixit:

1. Erectae-lineae maiestatem narrabo, o iucunde aspicienda! illius
gestatione nempe a vitae-vinculo liberatur optimus-Brahmanus.
2. In magna erecta-linea media, cor-rapiente, una cum Lacschmia
3. sedet Deorum-Deus, hominum-vexator; hanc ob rem in cuius
corpore erecta-linea-gesta sit, in eius corpore Bhagavantis pu-
4. rum domicilium est, amoenum. Ille est lotus in omnibus-sa-
cris-lavationis-aquis in omnibus-sacrificiis purificatus, qui Vai-
5. schnavus erectam-lineam, sesamo confectam, semper fert. Erectam-
lineam-gerens Brahmanus in omnibus mundis est honoratus, exi-
mium-currum adscendens, Vischnuis summam ingreditur viam.

2.*b*. जनार्दन hominum-vexator, Vischnuis s. Crischni nomen. — 4.*b*. यो pro यः? *A.B.*

Tali fere modo per totum caput pergit noster, unum tantum exhibeo versum, qui signa, quibus distinguuntur tribus, tractat.

विप्राणाम् ऊर्ध्वपुण्ड्रतिलकन् तु मह्रीक्षितः ।
चन्द्राकारन् तु वैश्यानां शुद्राणान् तु त्रिपुण्ड्रकम् ॥ १५ ॥

15. Brahmanis erecta-linea-sesamea et terrae-principi etiam, lunae-similis (linea) sit Vaisjis, et Sudris triplex-linea.

Ex hoc sloco, quae apud Vaischnavos in usu erant varia discimus linearum genera: a sacerdotibus et militibus (rex enim pro milite dicitur cum reges ex militum tribu orti sint) erecta ergo, a Vaisjis semilunio similis, et a Sudris triplex linea in fronte gerebatur. Quae lineae ex oleo sesami, ex argillo, vel cinere, vel etiam boum excrementis गोरोचना v. Chézy annot. ad Sac. IV. (p. 76.) p. 225. not. 76. confectae, saepius etiam ornamenti caussa ferebantur.

CAPUT VIII.

PISCIS-INCARNATIO (मत्स्यावतारः).

Vischnuis sub piscis formâ incarnatio narratur. Brahmane nempe sopito (post Brahmanis diem, illo dormiente, mundus destruitur) gigas quidam Vedis raptis in mari semet cum iis abscondit, tum magnum obruit terram diluvium, Vischnus vero piscis (Saphari, carpionis) formam indutus, in terram descendit, solosque probos, Manum (quartum) septemque Rischides salvos facit, tunc vero Hajagrivo devicto, enseque illius capite abscisso, Vedos recuperat, mundumque servat. Tali modo in Matsja-Purano (Asiat. Res. I.) narratur, quocum arcte, quod Boppius edidit मत्स्योपाख्यानम् cohaeret, piscis-episodium. Racschasorum genus ita a nostro describitur:

अदितिर् जनयामास देवांस् तान् शुभदर्शनान् ।
दितिश् च राक्षसान् पुत्रान् पुत्रोग्रान् तान् महासुरान् ॥ ८ ॥

सोमकर्णो हयग्रीवो हिरण्याक्षो महाबलः ।
हिरण्यकशिपुर् यस् तु महावीर्यो महातपाः ॥ ९ ॥
प्रकरस् तु महावीर्यो ब्रह्मलोकम् उपाययुः ।
ब्रह्मणम् मोह आस्थित्वा वेदान् जग्राह वीर्यवान् ॥ १० ॥
त्रसित्वा ऽशु ततः श्रोतम् प्रविवेश महार्णवम् ॥ ११ ॥

8. Aditis peperit Deos illos iucunde-aspiciendos; Ditis vero Ra-
9. cschasos filios, istos filios-terribiles, magnos-Asuros. Somacar-
nus, Hajagrivus, Hiranjacschus, valde-fortis, Hiranjacasipus, ma-
10. gnus-heros, valde-devotus, et Pracarus etiam, fortissimus, Brah-
manis-mundum adiere; ibique, Brahmane sopito, Vedos rapuit,
11. potens (Hajagrivus); tremens dein celeriter fluctuosum adiit ma-
gnum-oceanum.

8. *a.* अदिति. Aditis Casjapi fuit uxor, Deorumque mater, Ditis, eiusdem uxor, Daitjorum mater. — 8. *b.* Cod. अदितिश् च. — 9. *a.* Hajagrivus etc. Asurorum sunt nomina; Hajagrivus a Vischnue piscis formâ, Hiranjacschius apri-formâ (c. XV.) et Hiranjacasipus ab eodem humani-leonis formâ (c. XVI.) interfectus est. — 10. *b.* मोहस्थित्वा तु.

Brahma dein expergefactus Vischnuem de recuperandis Vedis alloquitur.

वेदेन सर्वदेवानान् नित्यतृप्तिर् भविष्यति ॥ १६ ॥
तस्माद् देवान् समानेतु त्वम् एव हि च केशव ।
एवम् उक्तो दर्शो विष्णुर् ब्रह्मणा परमेश्वरः ॥ १७ ॥
मत्स्यरूपं समास्थाय प्रविवेश महोदधिम् ।
तद् दैत्यं सुमहाघोरम् मत्स्यरूपं समास्थितः ॥ १८ ॥
तुण्डाग्रेण सदर्पेण जघाना ऽमरपूजितः ।
तं हत्वा सर्ववेदांश् च सादोपसादसमन्वितान् ॥ १९ ॥
गृहीत्वा प्रददौ तस्मै ब्रह्मणे सुमहाद्युतिः ।

16. Omnibus Deis Vedo semper gaudium futurum est, hanc ob rem
17. Deos conducas, profecto, o Cesave! Sic compellatus sapiens Vi-
18. schnus a Brahmane, summus-dominus, piscis-formam induens,
magnum-oceanum adivit; hanc Daitjis magnopere-terribilem pi-
19. scis-formam indutus, oris-cuspide superba illum occidit, ab
immortalibus honoratus. Quem cum interfecisset, omnes Vedos
20. puritate-splendoreque-praeditos capiens, dedit Brahmani-ipsi
valde-splendens.

16. *b.* Cod. सर्ववेदानाम्. — 17. *a.* केशवम्. — 17. *b.* विष्णुर् quod in Cod. deest, metri caussa inserui. — 18. *b.* कूर्मद्रूपं cum alia Vischnuis, testudinis incarnatione, haecce commutata est. — 19. *b.* Una syllaba metrum transgreditur. — 20. *a.* Cod. प्रहृदौ.

CAPUT XVI.

HOMINIS-LEONIS APPARITIO (नृसिंहप्रादुर्भावः).

Interfecto Hiranjacscho, Hirancasipus, eius frater, postquam filium suum Prahladum de Vischnu interrogaverat, illum necari iubet; qui cum Vischnuis potentiâ, propter pietatem servatus esset, patri suo Vischnuem ubique praesentem esse dicit. In hacne palatii columna est Vischnus; pater interrogat, adnuenteque filio, columnam ferit, Prahladumque necaturus est. Hoc vero momento e columna prodit Vischnus leonis-formâ, Daitjoque interfecto, Prahladum sibi fidelem, Daitjorum regem creat; quae incarnatio quarta est Vischnuis. Huius capitis textus maxime corruptus est in Cod. Berol.

ईश्वर उवाच

भ्रातरन् निहतन् दृष्ट्वा हिरण्यकशिपुस् ततः ।
उपास्ते यः सह्रो दैत्यो मेरोः पार्थिवम् प्रति ॥ १ ॥

दिव्यवर्षसहस्राणि वायुभक्षो महाबलः ।
जपन् पश्चात्तरम् मन्त्रम् पूजयामास मां शुभे ॥ २ ॥
ततः प्रहृष्टमनसा तम् अवोचम् महासुरम् ।
पशुपक्षिमृगाणाञ् च सिद्धानाञ् च महात्मनाम् ॥ ३ ॥
यक्षविद्याधराणाञ् च किन्नराणां शुभानने ।
देवासुरमनुष्याणाङ् गन्धर्वाणाञ् च रात्तसाम् ॥ ४ ॥
सर्वेषाम् एव देवानाम् आयुधानान् तथै 'व च ।
सर्वेषाम् ऋषिमुख्यानाम् अवध्यन् त्वाम् प्रचक्षते ॥ ५ ॥
एवम् अस्त्व् अधिगच्छन्ति देवतास् तेन निर्जिताः ।
तस्यै 'व किङ्कराः सर्वे दानवा राक्षसास् तथा ॥ ६ ॥
यक्षाश् च नागाः सिद्धाश् च यज्ञभागभुजस् तथा ।
स्वान् भागान् अधिगच्छन्ति देवतास् तेन निर्जिताः ॥ ७ ॥
तस्यै 'व किङ्कराः सर्वे दानवा राक्षसास् तथा ।
यक्षाश् च नागाः सिद्धाश् च रतास् ते वशवर्तिनः ॥ ८ ॥
उत्तानपादस्य सुताङ् कल्याणीन् नाम कन्यकाम् ।
उपयेमे विधानेन दैत्यराजो महाबलः ॥ ९ ॥
तस्याञ् जातो महातेजाः प्रह्लादो दैत्यराट् शुभः ।
अनुरक्तो हृषिकेशङ् गर्भे रामो यथौ हरौ ॥ १० ॥
स कालेनो 'पनीतो ऽसौ गुरुगेहे वसन् सुधी ।
अवाप्य सर्ववेदांश् च शास्त्राणि विविधानि च ॥ १२ ॥
कस्यचित् त्व् अथङ् कालस्य गुरुणा सह दैत्यजः ।
पितुः समीपम् आगत्य देविलवदनान्वितः ॥ १३ ॥

तम् परिषज्य बाहुभ्यान् तनयं शुभलक्षणम् ।
अङ्के निधाय दैत्येन्द्रः प्रोवाच तं शुचिस्मितम् ॥ १४ ॥
प्रह्लाद चिरकालन् त्वङ् गुरुगेहे निवेशितः ।
यद् उक्तङ् गुरुणा विद्यान् तन् ममा ऽचक्ष्व सुव्रत ॥ १५ ॥
तञ् च सर्वगतं विष्णुन् नमस्कृत्वा ब्रवीमि ते ।
इति विष्णुवचः श्रुत्वा दैत्यराड् विस्मयान्वितः ॥ १६ ॥
उवाच तङ् गुरुं रौद्रः किन् त्वयों ऽक्तम् ममात्मने ।
ममात्मजस्य दुर्बुद्धे हरेः प्रस्तावम् ईदृशम् ॥ १७ ॥
किम् अयम् उक्तवान् जाप्यम् अकार्यं ब्रह्मणोदितम् ।
सुश्राव्यम् मदमित्रस्य वर्ते ऽदम् ममा ऽग्रतः ॥ १८ ॥
बालेना ऽप्रकृतेनै ऽतत् त्वत्प्रसङ्गाद् द्विजाधम ।
इत्य् उक्त्वा परितो वीक्ष्य दैत्यराड् मूर्च्छितङ् गतः ॥ १९ ॥
प्राह दैत्यान् असौ विप्रो बध्यताम् इति राक्षसः ।
* इत्य् उक्त्वा राक्षसाः क्रुद्धा ॥ २० ॥
बबन्धुस् तन् द्विजवरम् भृशन् दैत्येश्वराज्ञया ।
बध्यमानन् द्विजन् दृष्ट्वा प्रह्लादो ब्राह्मणप्रियः ॥ २१ ॥
उवाच पितरन् तात इदम् मे नो ऽक्तवान् गुरुः ।
कृपया देवदेवस्य शिक्षितो ऽस्मि हरेः प्रभोः ॥ २२ ॥
इति सुतवचः श्रुत्वा हिरण्यकशिपुस् ततः ।
तम् ब्राह्मणम् भोजयित्वा न स्वस्थम् प्राह त्वरितः ॥ २३ ॥
सम्भ्रामयन् वादेषु एवम् मिथ्यवाक्यैर् द्विजमनः ॥
को विष्णुः किञ् जगद्वन्द्वङ् कुत्रा ऽसौ संस्थितो हरिः ॥ २४ ॥

अहं से 'वे "श्वरो लोके को देवनियमो यमः ।
माम् एवा 'र्चय गोविन्दञ् जगत्संस्थन् दुरासदम् ॥ २५ ॥
अथ वा शङ्करन् देवल्ँ लोकरुद्रङ् गुरुप्रभुम् ।
अर्चयस्व सुराध्यक्षं सर्वैश्वर्यप्रदं शिवम् ॥ २६ ॥
त्रिपुण्ड्रधारणङ् कृत्वा भस्मना 'दैत्यपूजितम् ।
पूजयस्व महादेवम् पाशुपतोक्तम् अर्घ्यन् तम् ॥ २७ ॥
इति दैत्यपतेर् वाक्यं श्रुत्वा दैत्यपुरोहिताः ।
एवम् एव महाभाग सुवचनम् भवत्पितुः ॥ २८ ॥
त्यज शक्रम् कैटभारिम् पूजयस्व त्रिलोचनम् ।
रुद्रादित्यप्रदो देवो ना 'स्ति सर्वप्रदो नृणाम् ।
मायिसमो ऽपि तस्यै 'व प्रसादाद् ईश्वरो भवेत् ॥ २९ ॥
इति तेषां वचः श्रुत्वा प्रह्लादो जन्मवैष्णवः ॥ ३० ॥
अहो भगवतः श्रेष्टाम् मन्मायाम् मोहितञ् जगत् ।
अहो वेदान्तविदुषः सर्वलोकेषु पूजितान् ॥ ३१ ॥
ब्राह्मणा अपि चा 'पत्या वन्दन्ते वै मदान्विताः ।
नारायणः परम् ब्रह्म तत्वन् नारायणः परः ॥ ३२ ॥
नारायणः परो ध्याता ध्यानन् नारायणः परः ।
नारायणः परो ध्याता ध्यानन् नारायणः स्मृतः ॥ ३३ ॥
गतिर् विश्वस्य तातश् च शाश्वतः शिवो ऽच्युतः ।
ध्याता विधाता जगतो वासुदेवः सनातनः ॥ ३४ ॥
विश्वम् एवे 'दम् पुरुषस् तद् विश्वम् उपजीवनः ।
हिरण्मयवपुर् नित्यम् पुण्डरीकनिभेक्षणः ॥ ३५ ॥

श्रीभृल् लीलापतिः सौम्यो निर्मलः शुभवीक्षणः ।
तन् नै व सृष्टौ ब्रह्मे ''शः सर्वदेवोत्तमो विभुः ॥३६॥
तस्यै 'वा ''ज्ञाम् पुरस्कृत्य वर्तेते ब्रह्मशङ्करौ ।
भीष्माद् वा स्मा 'तिपावनः मोक्षो ऽदितिदिवाकरः ॥३७॥
आसीद् एको हरिर् दिव्यो देवो नारायणः स्मृतः ॥३८॥
* ब्रह्मानन्दो नवचन्द्रदिवाकरौ ।
नदीपृथिवीव्योमानि नक्षत्राणि दिवौकसः ॥३९॥
* तस्य विष्णोः परन् धाम सदा पश्यन्ति ॥४०॥
रागाल् लोभाद् भयाद् वा 'पि अन्ये ते गतमानसाः ।
तं सर्वरक्षकन् देवन् त्यक्त्वा सर्वेश्वरं हरिम् ॥४१॥
कथम् पावकम् अस्मित्य पूजयिष्यामि त्र्यम्बकम् ।
कमलश्रीपतिन् देवम् अनन्तम् पुरुषोत्तमम् ॥४२॥
इन्दीवरदलश्यामम् पद्मपत्रायतेक्षणम् ।
श्रीवत्सललितोरस्कं सर्वाभरणभूषितम् ॥४३॥
सदा कुमारं सर्वेशन् नित्यानन्दसुखपदम् ।
कृष्णन् ध्यात्वा महात्मनो योगिनः सनकादयः ॥४४॥
तम् अर्चयन्ति ब्रह्मेशं शक्राद्या देवतगणाः ।
यस्य पत्न्याकरार्द्धाज्ञा दृष्टया ''दृष्ट्वा दिवौकसः ॥४५॥
ब्रह्मा ''यं रुद्रवरुणयमसोमदिवाकराः ।
यन्नामस्मरणाद् एव पापिनाम् अपि सततम् ॥४६॥
मुक्तिर् भवति जन्तूनाम् ब्रह्मादीनां सुदुर्लभा ।
सर्वरक्षकः श्रीश्वरो देवानाम् अपि सर्वदा ॥४७॥

तम् एव पूजयिष्यामि लक्ष्मीशम् पतिम् अच्युतम् ।
प्राप्नामि सुसुखेने 'व तद् विष्णोः परमम् पदम् ॥४८॥
इति तस्य वचः श्रुत्वा हिरण्यकशिपुस् ततः ।
क्रुद्धेन मनसा विष्णोस् त्यज्यताम् पदम् अपरम् ॥४९॥
परितो दैत्यपतयो नित्येन क्रोधमूर्छितः ।
भीषणैः शस्त्रसङ्घातैः प्रह्लादम् पापकारिणम् ॥५०॥
ममा 'ज्ञया चामयधम् अस्तु पूजनन् तत् परम् ।
रक्षितान् हरिर् एवे 'ति रक्षिष्यति तान् वत्सलान् ॥५१॥
परिवार्य महात्मनन् तस्थुर् दैत्येश्वराज्ञाया ।
प्रह्लादो 'ऽपि ततो ध्यात्वा कृष्णं हृदयपङ्कजे ॥५२॥
जपन् अष्टाक्षरम् मन्त्रन् तस्थौ गिरिर् इवा परः ।
तञ् जघ्नुः परीतं वीराः शूलतोमरशक्तिभिः ॥५३॥
प्रह्लादस्य तनुस् तत्र दुर्गमं स्मरणाच् छुभे ।
विष्णुः प्रबभूव तदा दुर्धर्षो दृढभृद् भृशम् ॥५४॥
ततः सम्प्राप्य तद्गात्रम् महास्त्राणि सुरद्विषाम् ।
नीलोत्पलदलानी 'व पेतुर् भिन्नानि भूतले ॥५५॥
अल्पम् अप्य् अस्य तद्गात्रम् पेतुर् दैत्या न शक्नुयुः ।
विस्मिता 'वाङ्मुखास् तस्थुर् दैत्यराजान्तिके भटाः ॥५६॥
तादृग्विधम् महात्मनन् दृष्ट्वा पुत्रम् महाबलम् ।
विस्मयम् परमङ् गत्वा दैत्यराट् क्रोधमूर्छितः ॥५७॥
आदिदेश ततः शर्वानन्दः शूकान् महाविषान् ।
वासुके प्रख्यातान् नागान् खादयस्वे 'ति चा 'ब्रवीत् ॥५८॥

आदिष्टास् तेन गात्रन् तं ना ऽपि शेकुर् महाबलम् ।
दुर्बलास्या महाभीमाश् चरबाकुमहानना: ॥ ५९ ॥
गरुडध्वजभक्तत्वं विदित्वा विबलाधमाः ।
निर्विषा भिन्नदशनाः स्विन्नगात्रास् तु विकलाः ॥ ६० ॥
प्रदुद्रुवुर् दिशः सर्वाः पिबन्तो रुधिरम् भृशम् ।
तथाविधान् महासर्पान् दृष्ट्वा दैत्यपतिस् तदा ॥ ६१ ॥
आदिदेश ततः क्रुद्धो दिग्नागान् स मदान्वितान् ।
निर्दिष्टास् तेन राज्ञा ऽथ दिग्गजाः सुमहौजसः ॥ ६२ ॥
परिवार्या ऽथ तञ् जघ्नुस् तैः पृथुस्वरैर् भृशम् ।
अथ दिग्नागदन्ताश् च छिन्नमूला ऽपतन् भुवि ॥ ६३ ॥
दन्तैर् विनाकृता नागा भृशार्थं विप्रदुद्रुवुः ।
अदृश्यमानन् तम् बालन् दृष्ट्वा वानासु विस्मितः ।
प्रादात् तस्मै विषङ् घोरं सर्वभूतहरन् तदा ॥ ६६ ॥
ततो विष्णोः प्रभावाच् च विषम् अप्य् अमृतम् भवत् ।
अर्चनात् तस्य वा विषम् अमृतसमं सृज्यते ॥ ६७ ॥
एवमाद्यैर् वधोपायैर् घोररूपैः सुदारुणैः ।
मोहयित्वा ऽऽत्मजं राजा तस्या ऽवध्यत्वम् ईक्षन् च ॥ ६८ ॥
ततः साम्ना सुतम् प्राह दैत्यराड् विस्मयान्वितः ।
त्वया विष्णोः परत्वञ् च सम्यग् उक्तम् ममाग्रतः ॥ ६९ ॥
व्यापित्वात् सर्वभूतानां विष्णुर् इत्य् अभिधीयते ।
यो ऽसौ सर्वगतो देवः स एव परमेश्वरः ॥ ७० ॥
तस्य सर्वगतत्वं वै प्रत्यक्षन् दर्शयस्व मे ।

ऐश्वर्यशक्तितेजांसि ज्ञानवान् पञ्चबलानि च ॥ ७१ ॥
परीयान् तस्य परमं रूपङ् गुणविभूतयः ।
सम्यग् दृष्ट्वा प्रयत्नेन विष्णुम् मन्ये दिवौकसम् ॥ ७२ ॥
मम प्रतिबलो लोके ना ऽस्ति केषु च वा ऽनघ ।
ईशानवरदानेन सर्वभूतेषु अवध्यताम् ॥ ७३ ॥
प्राप्तवान् सर्वभूतानान् दुर्ज्ञेयत्वञ् च मानद ।
ईश्वरत्वं यथा विष्णुर् (भातित्वम्) बलवीर्यतः ॥ ७४ ॥
इति तस्य वचः श्रुत्वा प्रह्लादः प्राह विस्मितः ।
हरेः प्रभावन् दैत्यस्य कथयामास सुव्रतः ॥ ७५ ॥
यो ऽसौ नारायणः श्रीमान् परमात्मा सनातनः ।
वासेन सर्वभूतेषु वासुदेवः स उच्यते ॥ ७६ ॥
सर्वस्या ऽपि जगद्धाता विष्णुर् इत्य् अभिधीयते ।
न किञ्चिद् अस्माद् अन्यत् तु जगत् स्थावरजङ्गमम् ॥ ७७ ॥
यो ऽसौ चक्रगदापाणिः पीतवासा जनार्दनः ।
योगिभिर् दृश्यते भक्त्या ना ऽभक्त्या दृश्यते क्वचिद् ॥ ७९ ॥
इति प्रह्लादवचनं श्रुत्वा दैत्यराजस् तदा ॥ ८१ ॥
उवाच रोषात् ताम्राक्षो भत्सार्यञ् जन्तुषु मुहुः ।
असौ सर्वगतो विष्णुर् अपि चे ऽत्य् अवरः पुमान् ॥ ८२ ॥
माम् प्रत्ययन् दर्शयस्व वक्तृभिः किन् नु लापितैः ।
इत्य् उक्त्वा सहसा दैत्यः प्रासादस्तम्भम् आत्मनः ॥ ८३ ॥
ताडयामास हस्तेन प्रह्लादम् इदम् अब्रवीत् ।
अस्मिंश् च दर्शनं विष्णुं यदि सर्वगतो भवेत् ॥ ८४ ॥

अन्यथा त्वाङ् करिष्यामि मिथ्यवाक्यम् प्रलापितम् ।
इत्य् उक्त्वा सहसा खड्गम् आकृष्य दितिजेश्वरः ॥ ८५ ॥
प्रह्लादोरसि विन्यस्य हन्तुङ् खड्गेन तं रुषा ।
तस्मिन् क्षणे महाशब्दस् तत्स्तम्भे समभूद् भृशम् ॥ ८६ ॥
महानादे दैत्याः श्रोताविघ्ना ऽपि सर्वे नियता भूत्वा इव द्रुमाः ॥ ८७ ॥
विख्यातसर्वभूतानि मेनिरे तत् तदा क्षयम् ।
ततस् स्तब्धो महातेजा निक्रान्तो वै महाहरिः ॥ ८८ ॥
चकार हसारावञ् च जगत्त्रयनिमङ्गलम् ।
तेन नादेन महता तारकाः पतिता भुवि ॥ ८९ ॥
नृसिंहवपुर् आस्थाय तत्रै ऽव निरभूद् धरिः ।
अनेककोटिसूर्याभिस् तेजसा महता ऽऽवृतः ॥ ९० ॥
मुखे पञ्चाननप्रख्यः शरीरे मानुषाकृतिः ।
सहस्रबाहुभिर् धीरैः सर्वायुधसमन्वितैः ॥ ९२ ॥
वृतो मेरुर् इवा भाति बहुसाध्यगणान्वितः ।
दिव्यमालाम्बरधरो दिव्याभरणभूषितः ॥ ९३ ॥
तस्थौ नृकेशरिरूपः संहर्तुं सर्वदानवान् ।
तन् दृष्ट्वा घोरं सङ्काशन् नरसिंहम् अतं वरम् ॥ ९४ ॥
रक्ताक्षिपन् मम दैत्येन्द्रो विह्वलः प्रपद्यते ।
प्रह्लादो ऽथ तदा दृष्ट्वा नरसिंहम् महाबलम् ॥ ९५ ॥
अथ शब्देन देवेशन् नमश्चक्रे जनार्दनम् ।
प्रददर्श तस्य गात्रे नृसिंहस्य महात्मनः ॥ ९६ ॥
लोकान् समुद्रान् सद्वीपान् सुरगन्धर्वमानुषान् ।

इन्यानां सहस्रन् तु शटाग्रे तस्य दृश्यते ॥ ९७॥
तस्य एतेषु गात्रेषु सोमसूर्यग्रहास् तथा ।
कर्णाश् च नासोदरौ च दिशश् च विदिशस् तथा ॥ ९८॥
ललाटे ब्रह्मरुद्रौ च सोमो वायुश् च नासिके ।
इन्द्राग्नी तस्य वक्त्रान्ते जिह्वापीठे सरस्वती ॥ ९९ ॥
दन्ताग्रे सिंहशार्दूलशलभाश् च महोरगाः ।
कुचे वरस्य तु मेरुः स्कन्देष् अपि पितामहः ॥ १०० ॥
दैवतानि मनुष्याश् च बाहुष् अपि महात्मनः ।
नाभौ पादपाः पृथिवी तथा सोमस्वोपधयः ॥ १०१ ॥
सर्वाप्सरसो भूतयो दृश्यन्ते परमात्मनः ।
श्रीवत्सकौस्तुभोरस्कं वनमालाविभूषितम् ॥ १०२ ॥
शङ्खचक्रगदाखड्गशार्ङ्गम् आयुधिभिर् युतम् ।
सर्वोपनिषदाम् अर्थन् दृष्ट्वा दैत्येश्वरात्मजः ॥ १०३ ॥
हर्षाश्रुजलसिक्ताङ्गः प्रणतो नाम मुहुर् मुहुः ।
दैत्येन्द्रस् तं हरिन् दृष्ट्वा क्रुद्धो मृत्युवशस्थितः ॥ १०४ ॥
योद्धुड् खड्गं समुद्यम्य नृसिंहन् तम् अभ्यद्रवत् ।
क्रोधाद् दैत्यपतिः खड्गम् आहृत्यापि प्रयुज्यते ।
खड्गहस्तन् तु दैत्येन्द्रज् जग्राह स्वेन बाहुना ॥ ११० ॥
पातयामास देवेशो यथा शाखाम् महाबलः ।
गृहीत्वा पतितम् भूमौ महाकायन् नृकेशरी ॥ १११ ॥
उत्सङ्गे स्थापयित्वा चा थ ददर्शा सौ मुखं हरेः ।
विष्णुनिन्दाकृतम् पापन् तथा वैष्णवदोषणाम् ॥ ११२ ॥

नृसिंहस्पर्शनाद् एव निर्भर्त्सितम् अभूत् तदा ।
अथ दैत्येश्वरस्या ऽऽस्यम् महान् अचनत् केशरी ॥ ११३ ॥
नखैर् विदारयामास सुतीक्ष्णैर् वज्रसन्निभैः ।
स निर्मलात्मा दैत्येन्द्रः पश्यन् साक्षात् मुखं हरेः ॥ ११४ ॥
नखनिर्भिन्नहृदयङ् कृतार्थो विजहार वै ।
गात्रं शतधा भित्वा नखैस् तीक्ष्णैर् महाहरिः ॥ ११५ ॥
चकर्ष गात्रदीर्घाणि कण्ठैः शक्तवान् प्रियः ।
अथ देवगणाः सर्वे मुनयो नशयोधनाः ॥ ११६ ॥
ब्रह्मरुद्रौ पुरस्कृत्य शनैस् ते ऽत्र समाययुः ।
ते प्रमादयित्वा मान् न निपेतुर् विश्वतोमुखम् ॥ ११७ ॥
मातरञ् जगतान् धात्रीम् अर्चयामासुः सनातनीम् ।
हिरण्यवर्णां हरिणीं सर्व आद्रवन् आशिनीम् ॥ ११८ ॥
विन्नां सर्वाभरणभूषणैर् नित्यानवद्याङ्गीन् नारायणीं शुभाम् ।
देवीं सूक्तञ् जपन् भक्त्या नमश्चक्रुः सनातनीम् ॥ ११९ ॥
निश्चित्य मनसा देवी तत्रै 'व निरभूत् तदा ।
चतुर्भुजा विशालाक्षी सर्वाभरणभूषिता ॥ १२० ॥
त्रिकुलवस्त्रसहिता दिव्यमाल्यानुलेपना ।
तान् दृष्ट्वा देवदेवस्य प्रियां सर्वे दिवौकसः ॥ १२१ ॥
ऊचुः प्राञ्जलयो देवीं सुप्रसन्नाननां श्रियम् ।
त्रैलोक्यस्य भवान् स्वामी यथा दद्यात् तथा कुरु ॥ १२२ ॥
इत्य् उक्त्वा सहसा देवी प्रणिपत्य जनार्दनम् ।
प्रणिपत्य नमस्कृत्वा प्रसीदे 'ति चो 'वाच तम् ॥ १२३ ॥

तान् दृष्ट्वा च महाविष्णुश् प्रियां सर्वेश्वरीं हरिः ।
तदा शरीरजङ् क्रोधन् तत्यजे प्रीतस् तत्क्षणात् ॥ १२४ ॥
अङ्कम् आदाय तान् देवीं समाश्लिष्य दयानिधिः ।
कृपार्द्राम् महतीन् दृष्ट्वा वै निरीक्षत् महाहरिः ॥ १२५ ॥
ततो जय जये 'त्य् उच्चैः स्तुवती नमती तदा ।
तद् यथा इष्टम् भूतानाम् आनन्दः सम्भ्रमो ऽभवत् ॥ १२६ ॥
ततो देवगणाः सर्वे हर्षनिर्भरमानसाः ।
ऊचुः प्राञ्जलयो देवीन् नमस्कृत्वा नृकेशरीम् ॥ १२७ ॥
दृष्टप्रत्यद्भुतन् तेजो नमस्कृत्वा जगत्पतेः ।
अत्यद्भुतम् इदं रूपम् बभूवा 'नुपदान्तिकम् ॥ १२८ ॥
इत्य् अर्पितस् तैः श्रीविष्णुस् तद् अत्यन्तम् बिभीषणम् ।
उपसंहृत्य देवेशो बभूव सुखदर्शनः ॥ १३० ॥
शतकोटीन्दुसङ्काशः पुण्डरीकनिभेक्षणः ।
सुधामयशशाङ्कश् च विद्युत्कोटिनिभः शुभः ॥ १३१ ॥
नानरत्नमयैर् दिव्यैः केयूरैः कटकान्वितैः ।
बाहुभिः सस्यवृक्षस्य शाखैर् इव फलान्वितः ॥ १३२ ॥
चतुर्भिः कोमलैर् दिव्यैर् अर्चितः परमेश्वरः ।
जराकुसुमसङ्काशैः शोभितः करभूषणैः ॥ १३३ ॥
शङ्खचक्रगृहीताभ्याम् उद्वाहुभयां विराजितः ॥ १३४ ॥
लक्ष्मीर् नृसिंहं वै दृष्ट्वा देवताश् च महर्षयः ।
आनन्दाश्रुजलैः सिक्ता हर्षनिर्भरचेतसः ॥ १३५ ॥
आनन्दसिन्धुमग्नास् ते नमश्चक्रुर् निरन्तरम् ।

अर्पयामासुर् अग्रे ऽशन् दिव्यपुष्पाञ्जलैर् वरैः ॥१३६॥
* ततो दिव्यसनातनम् ।
वस्त्रैर् मनोहरैर् गन्धैः पुष्पैर् धूपैर् मनोहरैः ॥१३७॥
दिव्यैर् निवेदितैर् दिव्यैर् अर्चितो नृलोकेश्वरः ।
तुष्टावुः श्रुतिभिर् दिव्यैर् नमश्चक्रुर् मुहुर् मुहुः ॥१३८॥
ततः प्रसन्नो लक्ष्मीशस् तेषाम् इष्टान् वरान् ददौ ।
ततो वत्सलैः सार्धं स सर्वेशो भक्तो वत्सलः ॥१३९॥
प्रह्लादं सर्वदैत्यानाञ् चक्रे राजानम् अव्ययम् ।
आश्वास्य प्रह्लादम् भक्तो नमस्कृतः सुरोत्तमैः ॥१४०॥
ददौ तस्मै वरान् इष्टान् भक्तिञ् चा ऽव्यभिचारिणीम् ।
ततो देवगणैः सर्वैः स्तूयमाना नृकेशरी ॥१४१॥
विकीर्णपुष्पवसुभिस् तत्रै ऽवा ऽन्तरधीयत ।
ततः सुरगणाः सर्वे स्वस्थानम् प्रतिपेदिरे ॥१४२॥
पुनश् च यज्ञभागान् स्वान् बुभुजुः प्रीतमानसाः ।
* ततो गन्धर्वदेवाश् च ॥१४३॥
तस्मिन् देशे महादित्याः सर्वत्र रमहर्षिताः ॥१४४॥
प्रह्लादस् तु तदा चक्रे राज्यन् धर्मेण वैष्णवः ।
हरेः प्रसादेन कृतं राज्यं वैष्णवम् उत्तमम् ॥१४५॥
बहुभिर् यज्ञदानाद्यैर् अर्चयित्वा नृकेशरम् ।
काले हरिपदम् प्राप्य योगिगम्यं सनातनम् ॥१४६॥
एतत् प्रह्लादचरितं ये तु शृण्वन्ति नित्यशः ।
ते सर्वपापनिर्मुक्ता यास्यन्ति परमाङ् गतिम् ॥१४७॥

एतत् ते कथितन् देवि नृसिंहं वै भवं हरेः ।
शेषांश् च वै भवान् अन्य शृणु देवि यथाक्रमम् ॥ १४८ ॥
॥ इति श्रीपद्मपुराणे उत्तरखण्डे उमामहेश्वरसंवादि
नृसिंहप्रदुर्भावनामा ऽध्यायः ॥

1. Fratrem occisum videns deinde Hiranjacasipus, prope qui Me-
2. ruis regem sedebat, tolerans Daitjus, per millia annorum di-
vinorum vento-nutritus, valde-fortis; hymnum murmurans quin-
3. quesyllabum, me quidem adoravit, o pulchra! Tum laeto-
animo, magno illi Asuro dixi: a pecudibus-avibus-feris et Sid-
4. dhis magnanimis, Jacschis-Vidjadharis et Cinnaris, o pulchra-
facie-praedita, a Diis-Asuris-hominibus, Gandharvisque Racscha-
5. sibusque, ab omnibus Diis, armisque-etiam omnibus, praeci-
6. puis-Sapientibus *te* haud-necari-posse dicunt. — Fiat tali
modo! Adeunt Dii ab illo devicti, eique subditi erant om-
7. nes Danavi et Racschases item. Jacschi quoque serpentesque
Siddhique et sacrificiorum-portiones-comedentes, suas officia
8. adeunt Dii ab eo devicti. Huius etiam servi omnes erant Da-
navi, Racschases, Jacschique serpentesque Siddhique illi dediti
9. erant ministri. — Uttânapâdi filiam, Caljanim nomine puellam,
10. ex more uxorem duxit Daitjorum-rex fortissimus; ex illa na-
tus est valde-splendens, Prahladus, Daitjorum-princeps, pul-
cer, devotus; Vischnui deditus formosus iuvenis adiit Harim.
12. Idem ille tempore abductus, in magistri-aedibus habitabat pru-
13. dens, omnes Vedos praeceptaque diversa edoctus; post aliquan-
tum temporis ille Daitjus una cum magistro ad patrem venit,
14. pio-vultu-praeditus. Eum brachiis amplexus, filium pulchris-
signis-ornatum, in gremio collocans tali modo allocutus est Dai-
15. tjorum-imperator dulce-subridentem: Prahlade, diu tu magistri
domi vitam degisti, quae dicta a praeceptore sunt, scientiave,

16. ea mihi dicas, bona vota-habens! — „Vischnuem illum ubi-
que-praesentem esse, adoratione facta, tibi dico.” — Tali de-
17. Vischnue-sermone audito, rex-Daitjorum, stupore-obfusus
illi praeceptori: Rudri-asseclà quid tu mihi, inquit, dixisti? quae
filii mei, o prave, Haris est talis laus? Quales hic preces emi-
18. sit? Illa a Brahmane-dicta haud tribuenda est inimico-meo
19. celebratio, heu coram me a puero non perfecto. Tua-socie-
tate, hoc factum est. Talia cum dixisset circumspiciens, Dai-
20. tjorum-rex, obstupescens: „ligetur iste Brahmanus” inquit, Dai-
21. tjis Racschasus. Sic compellati Racschasi, irati, * illum opti-
mum-Brahmanum, Daitjorum-principe-iubente, firmiter liga-
22. runt. — Brahmano ligato conspecto, Prahladus, Brahmani-amicus
patri: care! inquit, haec me non docuit praeceptor! misericordia
23. Deorum-summi haec edoctus sum Haris Excelsi. Hac excellen-
te-oratione audita, Hiranjacasipus, huic Brahmano cibum por-
rigens, sui-non-potenti, celeriter dixit, perturbata in sermoni-
24. bus falsis-verbis Brahmani-mente: Quis Vischnus, quod est
25. mundorum-par, ubi ille versatur Haris? Ego sum, sicut ille do-
minus in mundo; quis est Deos-domans domitor? Me ergo cole,
26. Govindum, in-mundo-versantem, difficilem-aditu; aut Sancarum
deum, mundi-Rudrum, venerandorum-dominum cole, deorum-
27. praefectum, omne-imperium-dantem, Sivum. Triplicis-lineae-
gestatione in cinerem redacta a Daitjis haud-honorata, venerare
28. Mahadevum, *Pasupata*-nominatum, venerandum illum. Haec
Daitjorum-principis verba cum audiissent Daitjorum-sacerdo-
tes: Est profecto, dixerunt, o beatissime; recta est patris-tui
29. loquela; desere Sacrum et Kaitabhi-hostem venerare trioculum;
sicut-Rudrus-splendorem-dans non est Deus, omnia-praebens
30. hominibus; praestigiator etiam illius favore princeps sit. — Tali
31. illorum sermone audito Prahladus natu-Vaischnavus: Vae felici-
bus, *ait*, vae optimae meae-magiae, mundoque-stupefacto, vae Ve-

32. danta-scientibus in omni-mundo honoratis. Brahmani imo et
proles collaudant, oestro praediti! Narajanus summum est nu-
33. men, veritas est Narajanus summus. Narajanus summus medi-
tator, meditatio est Narajanus summus; Narajanus summus est
34. meditator, meditatio Narajanus est nominatus; refugium Universi
amicusque sempiternus Sivus est, firmus, meditans, sustentator
35. mundi, Vasudevus, aeternus. Est ille sane hoc Universum, et
numen hoc Universum vivum-reddens, aureo-corpore praeditus
36. semper albae-loto-similis-oculos-habens. Sriam-sustinens, nu-
garum-dominus, placidus, sine maculo, iucunde-adspiciendus.
Ideo in creatione Brahma non est dominus, is est omnium
37. Deorum-summus, excelsus; illius iussum sequentes sunt Brahma-
et Sancarus, magis-lustrans etiam quam Bhischmus, liberatio
38. *est*, terrae-sol. Haris vero uuus erat Deus, divinus Narajanus
39. vocatus. * Brahmanis-filius, neolunium-atque-sol, fluvii-terra-
40. et-coelum sidera, coelicolae * huius Vischnuis summam-man-
41. sionem semper vident; ira, cupidine, metu, alii sunt ex-
pertes mentis. Hunc omnia-servantem Deum, omnium domi-
42. num, Harem deserens, quomodo Sivum sine-irrisione colerem,
trioculum? Camalae-Sriae-coniugem, Deum, infinitum, opti-
43. mum-numen, caeruleae-loti-folii-instar-caeruleum, loti-folio-
similibus-magnis-oculis-praeditum, Srivatso-notatum-pectus-ha-
44. bentem, omnibus-ornamentis-decoratum, semper iuvenem, om-
nium-dominum, semper-gaudii-deliciarumque-sedem Crischnum
45. meditantes magnanimi in Jogâ-defixi, Sanacus-et alii colunt
Deorum-turmae cum Sacro duce, Brahmanis-dominum; cu-
ius-feminarum-multitudinis-dimidium-nescientes sunt etsi ocu-
46. lis eas cernebant Dii. Brahma is est Rudrus-Varunus-Jamus-
Somus-et-Sol; cuius-nominis-commemoratione sane peccan-
47. tibus ipsis continuo liberatio est hominibus, a Brahmane-aliis-
que-diis difficile-perpetranda. Omnium-servator, Sriae-domi-

48. nus est et deorum etiam semper. Illum profecto colam, La-
cschmiae-maritum, dominum, firmum; dulci-cum gaudio hac sum
49. ma fruor Vischnuis sede. Hoc eius sermone audito Hiranjacasipus
50. deinde animo iracundo, ,,Vischnuis, *inquit,* deseratur via." Dai-
tjorum-principes circumsteterunt eum; illis ira-turbatus dixit:
51. Terribilibus-telorum-catervis Prahladum foedum meo-iussu de-
struite, haec sit summa veneratio, scilicet Haris tuebitur ita istos
52. amatos! — Magnanimum circumdantes illi adstitere, Daitjorum-
53. principis-iussu; Prahladus vero tunc meditans Crischnum in cor-
dis-loto! murmuransque octosyllabum hymnum, stetit mons ve-
luti alter. Eum verberarunt heroes, circumdatum, clavis-malleis-
54. et-hastis. Prahladi corpus ibi difficile-aditu erat, o pulchra,
Vischnuis recordatione; tunc praepotens-fuit Vischnus, difficilis-
55. oppressu, valde firmus. Quae deinde ad illius corpus pervenerant
56. Deorum-hostium magna-tela, ut violaceae-loti-folia, fissa in ter-
ram deciderunt; leviter etiam in eius-corpus pervenerunt; non *enim*
eo Daitji valuerunt. Stupefacti, demissis-oribus Daitjorum-prin-
57. cipis e regione stetere pugnatores. Talem videns magnanimum
58. fortissimum filium, summum-stuporem-iniit Daitjorum-rex, ira-
que-perturbatus, Sarvi-exhilarator acres mandavit vipras: ,,O
Vasukis celeberrimos serpentes ad illum occidendum mitte" sic
59. dixit. Sed etiam serpentes ab eo iussi contra illius corpus valde-
forte nihil valuerunt. Impotentibus-oribus, valde-terribiles, tre-
60. pidis-brachiis-magno*que*-vultu-praediti, Garudi-vexillo-colendum
intelligentes, impotentes perdito-veneno, fissis-dentibus, deforma-
61. tis-corporibus perturbati in omnes regiones aufugere, multo san-
guine sparso. Tales nunc magnos-serpentes intuens Daitjorum-
62. dominus, iratus, *adduci* plagarum-elephantes, furibundos iussit. A
63. rege iussi plagarum-elephantes fortissimi circumdantes illum magno-
clamore admodum verberarunt. Tunc vero plagarum-elephanto-
64. rum-dentes, fracta-radice in terram delapsi sunt; dentibus privati

66. elephantes celeriter aufugerunt. Haud-morsum illum filium vero
inter vivos videns, territus, dedit deinde illi venenum acerrimum
67: omnium-vitam-dirimens. Vischnuis vero praepotentia vel ve-
nenum evanidum factum est; illius enim cultu venenum ambro-
68. siae-simile fit. His et aliis mortiferis-remediis, terribilibus-
adspectu, tremendis stupefaciens filium, tunc illum non-caedi
69. posse intelligens rex, dein mitibus-verbis filio illi dixit Daitjo-
rum-princeps stupore-praeditus: A te Vischnuis excellentia, me-
70. praesente, collaudata est, qui a pervadendo omnia-animalia
Vischnus ita nominatur; qui ipse quoquoversus vadit Deus, is
71. summus-dominus est; illius in omnibus-praesentiam ad-oculos
mihi demonstra; imperium-potentiam-et-splendorem et quinque-
72. facultates sciens, illius summam-formam circumirem virtutum-
que-eminentiam, illum simul nisu videns, Vischnuem dico coe-
73. licolam, Mihi fortitudine-similis in mundo, non est quisquam
o pure a-peccatis; Sivi-beneficio ab-omnibus-animantibus haud-
74. necandus-sum ab omnibusque-creaturis difficilis-cognitu, o
honores-dans, regnum habeo veluti Vischnus et (splendorem) vi-
75. et-robore. Tali eius-sermone audito Prahladus loquebatur stu-
pefactus, Harisque potentiam Daitjo narravit bona-vota-habens!
76. Ille, qui Narajanus est, beatus, magnanimus, sempiternus; ab-
77. habitatione in omnibus elementis Vasudevus vocatur. Omnis
etiam mundi-sustentator, hanc ob rem Vischnus nominatur, non
79. est alius mundus praeter illum, stabilis-vel-mobilis. Ille, discum-
et clavam-manu-gerens, flavis-vestibus hominum-vexator, a Jo-
gam-meditantibus devotione aspicitur, absente devotione non
81. aspicitur omnino. Hanc Prahladi orationem audiens, Daitjorum-
82. rex, deinde, furore tunc cupreis-oculis, ad meam turmam coram
83. hominibus iterum dixit: Ubique-praesens ille Haris vilis est vir;
mihi certitudinem monstra; quid nunc loquacibus colloquiis? Cum
84. ita dixisset cito sui palatii-columnam manu pulsavit, et Prahlado

85. talia dixit: Hic sit visio Vischnuis, si ubique-praesens est, ali-
ter te falsa-dicentem, loquacem reddam! His dictis, simul en-
86. sem stringens Ditiae-natorum-princeps, in Prahladi pectus illum
ensem, ut occideret eum, cum ira direxit. Hoc momento magnus
87. ortus est rumor ex illa-columna. Quo magno-strepitu Daitji,
88. praecepta-nescientes, hi omnes, ut caesae arbores erant; cele-
bria-omnia-animantia tunc hoc *universum* deletum putarunt; tunc
firmus, splendens, amatus, magnus-Haris, irrisionis-strepitum
89. fecit, mundi-excidium-quasi infaustum habentem. Isto magno
90. rumore stellae in terram prolapsae sunt. Hominis-leonis-for-
mam induens ibi subito apparuit Haris, innumeris-solibus splen-
91. dore*que* honoratus magno; vultu leoni-similis, corpore humanam-
92. formam-*habens;* millenis brachiis, fortibus, omnibus-armis-
93. praeditis circumdatus, Merus veluti splendet, multis-Sadhjorum-
turmis-comitatus; divina-serta-et-vestimenta-gerens, divinisque
94. decoramentis-ornatus, ut omnes Danavos destrueret, hominis
leonis-formam-indutus adstitit. Illum videns terribilem, ful-
95. gentem, hominem-leonem, lucentem, egregium, rubicundis-ocu-
lis-fugit, meus Daitjorum-princeps perturbatus fuit. Prahladus
96. vero, homine-leone conspecto fortissimo, voce Deorum-domi-
num adoravit hominum-vexatorem; adspexitque in eius magna-
97. nimi hominis-leonis-corpore, mundos, oceanos cum insulis,
98. Deos-Gandharvos-homines; millena sacrificia in illius iuba, in
illius membris luna-sol-planetaeque; auris, nasus-et-venter
99. tamquam plagae et plagae intermediae, cernebantur; in fronte
Brahma et Rudrus, Lunus et Vasus in naso. Indrus-et Agnis in
100. huius ore, in linguae-sede Sarasvatia, in dentium cacumiae leones-
tigres-et-locustae et magni-serpentes, in illius egregii pectore
101. Merus, in humeris vero Atavus. Divi, et homines in brachiis
magnanimi, in umbilico arbores et terra-luna-et-stellae-fixae;
102. omnes-Apsarases et elementa cernebantur in illo magnanimo.

Srivatsum et Caustubhum-in-pectore *habentem*, silvestribus-flo-
103. ribus-ornatum, concham-discum-clavam-mucronem-et-arcum-
tenentem, et armatis coniunctum, omnium-Upanischadum the-
104. saurum adspiciens Daitjorum-principis-filius, gaudii-lacryma-
rum-fluctibus-irrigata-membra-habens, se inclinavit iterum, ite-
rum. Daitjorum-princeps vero illum Harem videns iratus, in
105. mortis potestate-stans; ad pugnam ensem stringens in illum ho-
110. minem-leonem irruit. Ira Daitjorum-dominus, ensem nudans
(ad pugnam) se parat. Ense armatum Daitjorum-imperatorem
111. suo brachio arripuit Deorum-dominus, atque eum prostravit,
ut arborem fortissimus; capiensque terra prostratum magno-cor-
112. pore-praeditum homo-leo, in gremio collocavit. Hic Ha-
ris nunc vidit faciem; illud crimen Vischnuis contemptione,
113. Vaischnavorumque nunc offensione ortum, hominis-leonis-con-
tactu, punitum est. — Tunc vero Daitjorum-principis vultum
114. vulneravit magnus leo; unguibusque dilaceravit peracutis ful-
mini-similibus. Ille vero purus Daitjorum princeps Prahladus
115. coram se Haris-vultum videns, atque illum unguibus-dilacera-
ta-praecordia-habentem, contentus gavisus est. Corpus in
centum partes postquam fiderat acutis unguliis magnus-Haris
116. traxit illius ingens-corpus unguibus, potens, carus. Tum Deo-
117. rum-turmae et sancti usque ad-mortem-pugnantes Brahmanem-
Rudrumque sequentes, lente illi ibi convenerunt; me haud-
118. aestimantes, procubuerunt coram Vischnue matremque, mundo-
rum nutricem, coluerunt aeternam; auream Hariam omnes adie-
119. runt faustam, distinctam (?) omnibus-decoramentis-et-ornamentis
semper-pulchris-membris-praeditam, Narajaniam formosam, Deam,
120. hymnum murmurantes pie coluere aeternam. Tum mente haec
cogitans apparuit ibi Dea quatuor-brachiis, magnis-oculis; om-
121. nibus-ornamentis decorata tres amethystas (?) pro vestibus-ha-
bens, divinis-sertis-et-unguentis-*praedita*. Hanc adspicientes,

122. Deorum-domini caram, omnes coelicolae, implicatis-manibus
Deam, serena-facie-praeditam Sriam, allocuti sunt: Trium mun-
123. dorum dominus princeps ut faustus sit, hoc efficias. Sic com-
pellata celeriter Dea hominum-vexatorem colens se prosternens
124. adoransque „faveas'' illi dixit. Illam videns magnus-Vischnus,
caram, omnium-dominam, Haris, iram corpore-natam abiecit,
125. flavus, hoc-momento, in gremiumque-accipiens illam Deam am-
plexus misericordia plenus, misericordia-dignam, magnam illam
126. adspexit magnus-Haris. Tunc „victoria, victoria'' ita alta voce
laudabat adorabatque tunc: hoc sicut optatum erat animantibus
127. evasit, et gaudium et exsultatio ideo erat. Tunc Deorum-tur-
mae gaudio-levatis-animis, implicatis-manibus, Deam postquam
128. adorarant Nriceseriam allocuti sunt: Visa est prodigiosa potestas,
adoratione facta, mundorum-domini, valde-mira fuit forma illa.
130. Sic honoratus ab illis hac admodum terribili-forma cohibita Deo-
131. rum-dominus, iucunde-adspiciendus fuit, sicut innumerae-lunae-
coruscans, albae-loto-similes oculos *habens*, lunae-similis, my-
132. riadi-fulgurum-similis, formosus; multas-gemmas continentibus di-
vinis armillis, annulisque-ornatis brachiis, fructibus praeditus, ve-
133. luti arboris-frugiferi ramis; quattuor teneris, coelestibus, decoratus
134. summus-dominus, Dschari-floribus-similibus-ornatus armillis;
135. brachiis-erectis concham-discum-tenentibus splendens. Lacschmia,
Dii et magni-Sapientes, hominem-leonem videntes gaudii-lacry-
136. marum-fluviis irrigati gaudio-levatis-mentibus, gaudii-oceanum-
immensi adorarunt sine intervallo et Deum conspergebant, di-
137. vinis-floribus-intactis eximiis illum divinum-aeternum; * vestibus
138. cor-rapientibus, aromatibus, floribus, thure cor-rapiente, divi-
nis-nuntiatis a Divis adoratus est hominum-mundi-dominus. Col-
139. laudarunt eum cum hymnis divinis adorraruntque iterum iterum.
Tunc benignus Lacschmiae-coniux beneficia optata illis dedit, una
140. cum amatis omnium-dominus, amans, blandus; Prahladum om-

nium-Daitjorum regem creavit sempiternum. Consolatus Prah-
141. ladum, adoratus ab optimis diis dedit illi (Lacschmiae) optata
beneficia amoremque non aberrantem. Deinde a Deorum ca-
142. tervis omnibus Nricesaria laudanta; diffusa-florum-abundantia,
ibi evanuit. Tum Deorum-turmae propria sua palatia omnes
143. adiere; denuo sacrificiorum-portionibus fruebantur laeto-animo.
144. Tum Gandharvi et Dii et * hac caede et magni-Daitji immo ubi-
145. que laetitia-gavisi sunt. Prahladus tunc regnum ex officio sus-
cepit Vaischnavus, Haris-clementia acceptum imperium, summum;
146. multis*que* sacrificialibus-donis-eximiis, hominem-leonem colens
de deinde Haris-sedem ingressus *est* a Jogam-meditantibus-mean-
147. dam aeternam. Hanc Prahladi vitam qui vero semper audiunt,
148. illi ab-omnibus-peccatis-liberati summum iter adeunt. Haec
tibi dea narrata est hominis-leonis incarnatio, reliquas etiam in-
carnationes nunc audi, Dea, ex ordine.

4.*a.* Vidjadhari, qui Genii mysticis ritibus paratum cibum edentes immortales facti sunt. — 4.*b.* hic in Cod. sl. 3.*b.* et 4.*a.* repetuntur. — 8.*b.* Cod. रती. — 10.*b.* Cod. ययौ हरौ, quod, nisi हरिम् legamus, memorabilis esset structura, quoniam verbum, *eundi* notionem explicans cum *Locat.* similiter ut verba, *ponendi, collocandi, coniiciendi,* coniungeretur; id quod compluribus exemplis probandum esset. — 11.*b.* Cod. male देवेशो. — 12.*a.* Cod. अशौरुगेहे. — 13.*b.* Cod. वदनदेविलयान्वित: lectio una syllaba abundat. — 15.*a.* Cod. विर्. — 17.*a.* Cod. रौरोन. — 19.*b.* In Cod. verba ab इत्य् उक्त्वा usque बबन्धुस् तन् द्विजवरम् repetuntur. — 20.*a.* Cod. विप्रबोध्यताम्. — 20.*b.* Cod. काटेनै: सनालुभि: (न लघुभि:?). — 27.*b.* Cod. पूजयीत्वा. — 28.*b.* Cod. भवत: सवचनम् पितु:. 29.*a.* Kaitabhi-hostis, Kaitabhus, Daitjus a Sivo interfectus. — 29.*b.* रुद्रादित्यप्रदम्. — 31.*a.* etc. ad Daitjorum-sacerdotes hos slocos loquitur P. — 35.*a.* Cod. उपजीविन:. — 36.*a.* Cod. श्रीभिर्. — 37.*a.* Bhischmus, cognomen Sivi. — ib. Cod. मोध्य quod h. l. ferri non potest. — 39.*a.* Cod. म वेशा च. — 42.*a.* पावक ignis, pro ignis cultore, v. sl. 38, Sivi cognomen. — 44.*a.* Cod. सुवास् पदम्. — 46.*a.* Cod. ब्रह्मो ’दम्. — 47.*b.* Cod. श्रीशो. — 48.*a.* Cod. माम्. — 49.*b.* Cod. क्रोधेन. — 50.*a.* Cod. मूर्च्छिता:. — 51.*b.* Cod. रच्यते. — 54.*a.* Cod. विष्णो: प्रभाव दुर्धर्षो. — 58.*a.* Cod. सर्वानन्द omnium-exhilarntor, Daitjorum-principis-cognomen haud aptum, शर्व vero Sivi cognomen, maxime illi respondet. — 58.*b.* Cod. प्रख्यातीन्. — 59.*a.* Cod. आदिषा. — 59.*a.* Cod. महाभीमान्. — ibid. चरबाहु serpentes corpore semi-humano depingebantur. —

64. *a.* Cod. विप्रदुडव. — 66. *a.* Cod. अदृश्यमानं. — 67. *a.* Cod. भवेत्. — 67. *b.* in Cod. vitiose. — 76. *b.* Cod. वासना. — 78. *b.* Cod.

सर्वम् उङ्घिद्भिर् भूपन् तद् अस्यै 'व च ना 'न्यथा ।
त्रिधा व्याप्तिः परं व्योम्नि पादाभ्याङ् किला 'युतान् ॥

80. *a. b.* et 81. *a.* Cod.

दृष्टन् नषीक्यं रोमाद्यैर् मत्स्यरयैर् जनार्दनः ।
देवनिर्या मनुष्येषु स्थावरश् च चराचरम् ॥
व्याप्य तिष्टति सर्वेषु तुन्देष्व् अपि महत्सु च ॥

83. *a.* Cod. तापितै; quid h. l. sit, nescio. — 85. *b.* Cod. दितिन्नेश्वरः. — 92. *a.* Cod. तालाब्रलि. — 94. *a.* Cod. सर्वदानवाः. — 97. *b.* इज्ञानाम् Geniorum, ut videtur ordo, in Wils. desideratur, forsitan ईज्यानाम् legendum esse coniciat quispiam, tunc vertendum est: et Idschjanorum i. e. Sucrorum millia. Sucrus vero Venus planeta nominatur. — 98. *b.* कर्णाश् च नासोदरौ च incorrecta est lectio, restituenda ita: कर्णौ च नासोदरयोश् च; metrum una syllaba corruptum, facile emendatur, si secundum च omittitur, vel कर्णनासोदरेषु च legitur. — 99. *b.* eleganter in lingua, Sarasvatia collocatur, quippe quae ut eloquentiae et musices dea, linguaeque Sanscritae, literarumque devanagaricarum inventrix magni apud Indos aestimetur. — 100. *b.* Cod. कच capillus; quod sl. 92. invenitur, non satis aptum est levi igitur mutatione कुचे recepi; quo verbo de virorum et feminarum pectoribus utuntur. — ib. Cod. ते. — 103. *b.* दैत्येश्वरात्मनः. — 104. *a.* una syllaba metrum transgreditur. — 104. *b.* Cod. मृत्युवस mortis-domum, quod non tam aptum, quam वश habeo. — 111. *b.* Cod. वृकेशरी. — 114. *b.* दैत्येन्द्रः ad Prahladum referendum. — 115. *b.* Cod. गात्रेः. — 116. *b.* नग्नायोधनाः v. cap. 1. sl. 10. Cod. मुनयश् च नग्नायोधनाः quod quum metro repugnet च omisi. — 118. *b.* Cod. सर्वोद्वनाशिनीम् lectione metrum iterum turbatum est. — 123. *b.* Cod. इति उवाच ad evitandum hiatum च inserui. — 124. *b.* पीत flavus, aeque ac केशविन् pulchricomus, Haris est cognomen, cf. „flavus Apollo," εὐπλόκαμος Ἀπόλλων. — 125. *a.* दयानिधि misericordiae-thesaurus. cf. supra c. IX. sl. 3. — 133. *a.* Cod. चतुर्भिः. — 133. *b.* जरा nomen arboris. „Mimus-ops Cauki" Wils. — ib. Cod. करपञ्जरैः cuius significationes his slocis non aptae sunt. — 136. *a.* आनन्दसिन्धुमग्न cf. similem locum Ghat. 12. *c. d.*

शोकसागरजले ऽद्य पातिताम्
त्वद्गुणास्मरणाम् एव पाति ताम्

moeroris-oceani-aquam nunc illapsam tuarum-virtutem-recordatio sane illam tuetur.

141. *a.* व्यभिचरिणीम् praecipue de feminis dissolutorum morum dicitur (v. Ros. s. r. चर् + अभि, ubi schol. ad. Man. dh. s. अभिचर् per व्यभिचर् adulterari explicat). — 144. हेस (ab हिस्) quem locum omnino corruptum habeo.

ABBREV. EXPLIC.

Bh. G. = Bhagavad-Gita ed. Schlegel.
Br. V. P. = Brahma-Vaivarta-Purana ed. Stenzler.
D. M. = Devi-Mahatmja ed. Poley.
Ghat. = Ghatacarparam ed. Dursch.
Htp. = Hitopadesa edd. Schlegel et Lassen.
Indrlk. = Indralokagamana ed. Bopp.
Man. dh. s. = Manui dharma sastra ed. Loiseleur Deslongchamp.
Nld. = Nalodaja ed. Benary.
N. T. = Novum Testamentum.
Sac. = Sacuntala ed. Chézy.

POSTSCRIPTUM.

Auctor huius scriptionis Parisios indeque Londinum petere constituit, ut multorum, qui ibi in bibliothecis servantur, codicum auxilio Purani cuiusdum editionem maiore accuratione posset instituere.

EMENDANDA.

Pag. 6. lin. 6. lege राजर्षयश्.
- 18. Sloca 4. lege रक्षसाम्.
- 19. Sloca 17. *a.* lege ममा ”त्मने et ममा ”त्मजस्य, itemque eadem pag. sloc. 18. *b.* et pag. 23. sloc. 69. ममा ’ग्रतः
- 19. Sloca 17. *b.* lege ईदृशम्.
- 19. Sloca 18. *a.* lege अकार्यम्.
- 19. Sloca 24. et pag. 25. sloc. 85. lege मिथ्या . . . .
- 21. Sloca 45. *b.* lege दृष्ट्या दृष्ट्वा.
- 22. Sloca 53. *a.* lege इवा ’परः itemque pag. 25. sloc. 93. *a.* इवा ”भाति.
- 22. Sloca 61. et 66. *a.* lege प्रदुद्रुवुर् et विप्रदुद्रुवुः eodem modo pag. 29. sloc. 138. तुष्टुवुः
- 23. Sloca 62. lege दिग्गजा.
- 24. Sloca 79. lege क्वचित्.
- 28. Sloca 124. lege महाजिष्णुः ib. sloc. 129. lege अर्चितस्.
- 28. Sloca 134. lege उद्बाहुभ्याम्.
- 31. Sloca 1. interpunctionem, quae ante „Rudri assecla” est verba, post ea ponas, ita ut ad antecedentia retrahantur.